

مهارت در روانخوانی

قرآن کریم

جمشید بدینخش

سرشناسه	پدربخش، جمشید، ۱۳۵۳ -
هنوان و نام پدیدآور	مهارت در روانخوانی قرآن کریم؛ با رسم الخط مصری به خط عثمان طه/ جمشید پدربخش.
مشخصات نشر	رشت: دهسرا.
مشخصات گاهری	۱۳۴۴ هـ.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۹۳۲۹۲۹۰-۸۹۰۸۷۰۸۵۰۷۹
موضوع	قرآن -- قرائت -- راهنمای آموزشی
موضوع	قرآن -- تجوید -- راهنمای آموزشی
موضوع	قرآن -- رسم الخط و کتابت -- راهنمای آموزشی
شناسه افزوده	طه، عثمان، خوشنویس
رده بندی کنگره	BP ۷۴ / ۵ / م۹۳۶
رده بندی دیویی	۲۹۷ / ۱۵۱۰۷
شماره کتابشناسی ملی	۲۳۶۳۲۷۵

- نام کتاب: مهارت در روانخوانی قرآن کریم
 - مؤلف: جمشید پدربخش
 - ناشر: انتشارات دهسرا، نشر پیرگزیده‌ی ۸۹۰۸۷۰۸۵۰۷۹، ۹۶۴۹۳۲۹۲۹۰، ۹۸۰۳۰۱۴۰
 - دفتر مرکزی و نمایشگاه: رشت، خیابان لاکانی، ابتدای خیابان هفده شهریور
 - تلفن: ۰۱۳-۳۳۲۲۴۰۵۵-۳۳۲۲۴۰۵۵ / فکس: ۰۱۳-۳۳۲۲۴۱۹۷۱
 - حروفچینی و صفحه آرایی: انتشارات دهسرا
 - طرح جلد: کانون تبلیغاتی دهسرا www.DEHSARA.com
 - نوبت چاپ، تاریخ انتشار: چاپ هفتم، سال ۱۳۹۴
 - شمارگان: ۱۰۰ جلد
 - تعداد صفحات، قطع: ۱۴۴ صفحه، وزیری
 - لیتوگرافی، چاپ و صحافی: لیتوگرافی همراهان، چاپ توکل
 - شماره استاندارد بین المللی کتاب: ۹۷۸-۹۶۴-۹۳۲۹۲۹۰-۸۹۰۸۷۰۸۵۰۷۹
 - قیمت در سراسر کشور: ۱۷۲,۸۰۰ تومان
- www.DEHSARA.com

کلیه‌ی حقوق قانونی و شرعی برای مؤلف و ناشر محفوظ می‌باشد و هیچ شخص حقیقی یا حقوقی، حق تکثیر تمام یا قسمتی از این اثر را نداشته و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

فهرست

- مقدمه ۱۱
- درس اول / تعریف روانخوانی ۱۷
- قواعد کلمه خوانی ۱۹
- مراحل قرائت قرآن در روانخوانی ۲۱
- قرائت قرآن به شیوه ترتیل ۲۲
- درس دوم / کلمات هم‌آهنگ لهجه عرب ۲۴
- تلفظ صحیح حرکات کوتاه و کشیده به شیوه عربی ۲۴
- تلفظ صحیح حروف پر-حجم و کم-حجم ۲۸
- لام پر-حجم و کم-حجم در کلمه «الله» ۳۱
- درس سوم / نکاتی درباره اشکال حروف در قرآن ۳۴
- شکل الف ۳۴
- اشکال واو و یاء ۳۶
- اشکال الف، واو و یاء کوچک ۳۷
- شکل حرف نون در کلمه «تَنْجِي» ۳۷
- اشکال لام و کاف در آخر کلمه ۳۸
- شکل حرف تاء در یازده کلمه ۳۸

درس چهارم / انواع وقف از نظر تغییرات حرف آخر کلمه	۴۲
وقف بدون تغییر	۴۲
وقف اسکان	۴۲
وقف ابدال	۴۳

درس پنجم / علایم وقف	۴۷
علامت فاصله آیه	۴۷
علامت میم شکسته و میم بزرگ	۴۷
علامت «لا»	۴۸
علامت «ج»	۴۹
علامت «قلی»	۵۰
علامت «صلی»	۵۰
علامت سه نقطه	۵۱
جمله ها و عبارات بدون علامت وقف	۵۱
ترک اولی در وقف	۵۳

درس ششم / دسته بندی حروف ناخوانا	۵۵
حروف والی در حالت همیشه ناخوانا	۵۶
پایه همزه	۵۶
پایه الف کوچک	۵۶

- الف بعد از واو آخر کلمه ۵۷
- لام بدون علامت قبل از تشدید ۵۸
- بدون قاعده ۵۹
- یاء بزرگ بعد از تنوین فتحه ۶۱
- حروف والی در حالت گاهی ناخوانا ۶۲
- الف بعد از تنوین فتحه ۶۲
- الف وصل یا همزه وصل ۶۲
- حرف مدی قبل از همزه وصل ۶۲
- الف مدی در دست کلمه ۶۳
- درس هفتم / چند نکته درباره علامت سکون ۶۶
- دقت در تلفظ فتحه حرف قبل از راه ساکن ۶۶
- دقت در تلفظ فتحه حرف قبل از یاء ساکن ۶۷
- میزان کشش واو و یاء ساکنه ماقبل مفتوح ۶۸
- حروف قُطْبُ جَد ۶۸
- عدم حرکت حروف ساکن ۷۰
- دقت در تلفظ دو حرف ساکن در کنار یکدیگر ۷۰
- درس هشتم / چند نکته درباره تشدید ۷۳
- تلفظ صحیح حرف مشدد ۷۳

- ۷۳..... عدم قرائت تشدید در ابتدای کلمه
- ۷۴..... عدم قرائت حرف بدون علامت قبل از حرف مشدد
- ۷۵..... کشش دو حرف میم و نون مشدد و عدم کشش حروف دیگر
- ۷۶..... دقت در خواندن تشدیدهای متوالی
- ۷۷..... نحوه تلفظ حرف مشدد در هنگام وقف

درس نهم / ادغام ۸۰

- ۸۴..... درس دهم / تکاتی در باره مد
- ۸۴..... میزان کشش حروف مدی با علامت مد
- ۸۵..... عدم قرائت علامت مد در هنگام رقف
- ۸۵..... حذف علامت مد بر روی واو کوچک و باء کوچک در هنگام وقف
- ۸۶..... عدم کشش اضافی حروف مدی، واو کوچک و یاء کوچک بدون علامت مد
- ۸۶..... عدم کشش اضافی الف مدی در هنگام وقف
- ۸۷..... کشش حروف مدی به اندازه دلخواه در وقف اسکان
- ۸۸..... کشش یاء ساکن و واو ساکن مقابل مفتوح به اندازه دلخواه در وقف اسکان

درس یازدهم / حروف مقطعه ۹۱

- ۹۵..... درس دوازدهم / التقاء ساکنین
- ۹۵..... التقاء ساکنین در یک کلمه

التقاء ساکنین در دو کلمه ۹۶

درس سیزدهم / نحوه خواندن همزه وصل در آغاز کلام ۱۰۱

درس چهاردهم / اشباع هاء آخر کلمه، واو و همزه ۱۰۹

نکاتی درباره اشباع ۱۰۹

اشباع هاء مضموم ۱۰۹

اشباع هاء مکسور ۱۱۰

عدم اشباع هاء آخر کلمه ۱۱۰

اشباع واو در ۹ کلمه ۱۱۰

اشباع همزه مضموم ۱۱۱

عدم اشباع همزه مضموم ۱۱۲

درس پانزدهم / آشنایی با چند علامت قرآنی ۱۱۴

علامت لوزی ۱۱۴

علامت دایره پر رنگ ۱۱۵

علامت فواصل یا دایره تزینی آخر آیات ۱۱۶

علامت سین ۱۱۶

علامت تقسیمات جزء و حزب ۱۱۹

فواید تقسیمات جزء و حزب ۱۲۱

- درس شانزدهم / علامت سجده تلاوت ۱۲۳
- سجده‌های واجبه تلاوت ۱۲۴
- آداب و احکام سجده های واجبه تلاوت ۱۲۶
- آداب و احکام خواندن سوره‌های عزائم ۱۲۸
- درس هفدهم / خواندن کلمات شبیه به هم ۱۳۱
- کلمات دو وجهی ۱۳۷
- سوره ها و آیات قرائت شده در درس های روانخوانی ۱۴۰
- منابع و مآخذ ۱۴۳

حمد و سپاس پروردگار عزیز و حکیم را سزااست که قرآن کریم را برای هدایت بندگان به راههای سعادت دنیا و آخرت نازل فرموده و یادگیری و تدبر در این کتاب مبارک را برای همگان میسر ساخت؛ و سلام و صلوات بر بنده برگزیده اش محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) که به نیکوترین وجه پیام و امانت الهی را ادا کرد و خود اسوه عمل و شاهد مثالی از ارزش های ابلاغ شده بود و درود بر اهل بیت پارسایش که پاک ترین پیروان کتب وحی و «از گنجینه های خداوند رحمان بودند و بسیاری از آیات کریمه قرآن کریم درباره آنان نازل گردیده است.»^۱ ای عزیز، به بیان بزرگان، بهترین دوست کتاب خوب است، حال این سؤال مطرح است که چه کتابی از همه کتابها بهتر و درجه اعتبار آن بالاتر است؟ راه پی بردن به جواب سؤال این است که بدانیم بهترین آگاه ترین و دانشمند ترین مؤلف و نویسنده چاکسی است؛ چون چنین نویسنده ای بهترین و معتبرترین کتاب را تألیف خواهد کرد، مؤلف کتاب آسمانی قرآن مجید، خداوند عالم است «وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ»^۲ و هیچ مخلوقی به علم او دسترسی ندارد؛ او معلم انسان است

۱ - نهج البلاغه . خطبه ۱۵۴ - فِيهِمْ كَرَأَيْتُمُ الْقُرْآنَ وَهُمْ كُنُوزُ الرَّحْمَنِ

۲ - سوره حدید آیه ۳

«عَلِّمُوا النَّاسَ مَا لَمْ يَعْلَمُوا»^۱؛ او بهترین و بالاترین آگاهان بوده و دلسوزترین راهنمایان است؛ نتیجه این که قرآن او بهترین کتاب بوده و می‌بایست به عنوان بهترین دوست در زندگی هر مسلمانی از جایگاه و منزلت خاصی برخوردار باشد، قرآنی که آن را نور، هدایت، موعظه، تیان، شفاء، میزان و فرقان معرفی کرده است.

از طرف دیگر اساس، مبنا و چهار چوبه حاکمیتِ الله، در حکومت اسلامی نیز قرآن و کتاب خداست؛ بنابراین در جامعه اسلامی نیز قرآن باید در همه ابعاد، کم، نافذ و راهنما باشد، قرآن باید محور چرخش و گردش اجتماع بوده، سند و مبنای برنامه‌ریزیهای سیاسی، نظامی، اداری، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی و حرکات دیگر جامعه باشد.

از این رو، یادگیری قرائت قرآن، برای همه فرض و حتم است تا هم از محتوای بلند آن آگاه گردند و هم از حرمت قرائت آن لذت برند و در نهایت اعجاز معنوی و لفظی آن، هر دو آشکار گردد.

حضرت زهرا (س) درباره یادگیری و چگونگی استفاده از قرآن فرموده‌اند:

«تَعْلَمُوا كِتَابَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فَإِنَّهُ أَحْسَنُ الْحَدِيثِ وَأَبْلَغُ الْمَوْعِظَةِ وَتَفْقَهُوا فِيهِ فَإِنَّهُ رِيْعُ الْقُلُوبِ وَاسْتَشْفُوا بِنُورِهِ فَإِنَّهُ شِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَأَحْسِنُوا تِلَاوَتَهُ فَإِنَّهُ أَحْسَنُ الْقَصَصِ»^۲

۱ - سوره علق آیه ۵

۲ - میزان الحکمه ۶۹/۸

کتاب خدا را پیاموزید زیرا آن بهترین گفتار و رساترین پند است و در قرآن اندیشه کنید که بهار دلهاست و به نور قرآن شفا بگیرید که آن شفای آنچه در سینه‌هاست، و قرآن را زیبا تلاوت کنید که بهترین سرگذشت هاست.

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای «مد ظله العالی» نیز در این باره فرموده‌اند: «قدم اول (برای عمل کامل به قرآن) آشنایی با متن قرآن است.»^۱

و در بیانی دیگر فرموده‌اند: «همه شما برادران و خواهران - چه آنها که به مدرسه می‌روند و چه آنها که سنین جوانی و نوجوانی را پشت سر گذاشته و مسن ترند - باید هر روز قرآن بخوانید و سعی کنید با آن مانوس شوید و آن را پیاموزید و دریابید مهم، قطع رابطه نکردن با قرآن است. حال نیم صفحه و یک ورق بخوانید یا یک «حزب» و یک «جزء»، رابطه نباید قطع شود. به هر حال، همه، هر چه وقت، وقت و حوصله دارند، باید قرآن بخوانند.»^۲

لازمه رسیدن به این هدف، آموزش صحیح و دقیق روخوانی و روانخوانی قرآن کریم است؛ در آموزش روخوانی قرآن کریم، آنچه اساتید بر آن اتفاق نظر دارند این است که قرآن آموزان، معمولاً با استفاده از جزوات گوناگون و شرکت در کلاسها، طی ۱۵ تا ۲۰ جلسه می‌توانند قواعد

۱ - بیانات در دیدار دانشجویان شرکت کننده در مسابقات قرآن، ۷۸/۲/۲۲

۲ - بیانات در دیدار فرزندان شهید حافظ قرآن، ۷۴/۴/۱۴

روخوانی را فرا گیرند؛ و در بخش خوانی و کلمه خوانی مهارت پیدا کنند؛ اما در ترکیب خوانی کلمات، قادر به خواندن همه آیات و عبارات نیستند و فقط می توانند بعضی از آیات و عبارات قرآن را که در جزوات روخوانی به صورت تمرین طرح گردیده است بخوانند. لذا اگر طی جلسات متمادی به تمرین روانخوانی نپردازند نمی توانند ادعا کنند که قرآن را کاملاً صحیح و روان تلاوت می نمایند. بنابراین گذراندن یک دوره مستقل روانخوانی، قبل از شرکت در دوره تجوید، ضروری به نظر می رسد.

از آنجا که تاکنون کتابی مبتنی بر همراه با طرح درس، درباره روانخوانی تدوین نشده است، کتاب حاضر را بر اساس قرآن با رسم الخط مصری به خط عثمان طه، همراه با طرح درس شامل نکات مهم از قواعد روخوانی، آموزش های مربوط به یادگیری لهجه عربی، آموزش سایر علامات قرآنی و نکات ویژه نسبت به قرائت بعضی کلمات قرآن، تدوین نمودم، تا امر آموزش روانخوانی توسط معلمان دلسوز قرآن، به صورت هماهنگ صورت پذیرد.

البته ممکن است برخی از خوانندگان ارجمند با مطالعه بخشهایی از این کتاب تصور نمایند که قسمتی از قواعد، مربوط به تجوید بوده و ربطی به روانخوانی ندارد؛ لکن تجربه تدریس بسیاری از اساتید ثابت نموده است که اگر این نکات ظریف با روشی اصولی آموزش داده شود موجب آمادگی بهتر افراد برای حضور در مرحله بعدی یعنی تجوید خواهد شد؛

از طرف دیگر اساس کار در این کتاب، آموزش روانخوانی با « لهجه عربی » بوده که بدون یادگیری بخش هایی از تجوید امکان پذیر نخواهد بود. لذا بخش هایی از تجوید به صورت بسیار ساده و در بعضی موارد به صورت غیر مستقیم در کتاب گنجانده شد. مهمترین بخش این کتاب، ارائه مثال ها و تمرین های مناسب و کارشناسی شده به همراه آیات برگزیده از سوره های مختلف می باشد که با توجه به هر درس طرح گردیده است.

البته قرآن آموزان محترم برای بالا بردن سطح قرائت خویش تا حد مطلوب، باید علاوه بر شرکت منظم در کلاس های آموزشی و فراگیری مطالب کتاب از مدرسان ارجمند بکوشند، تا با انجام تمرینات مناسب و قرائت آیات بیشتر، و نیز استماع مداوم نوارهای ترتیل اساتید مشهور، در روان خواندن آیات قرآن به صورت تند و سریع مهارت پیدا کنند.

در پایان لازم است صمیمانه از مدیر عامل محترم موسسه خانه قرآن کریم شهرستان بندرانزلی برادر ارجمند جناب استاد سید علی الله مسرور که با حمایت و تشویق همه جانبه، بنده را در نوشتن این کتاب یاری نمودند تشکر و قدردانی نمایم.

بی شک این مجموعه مانند هر اثر دیگری خالی از عیب و نقص نیست چنانکه فرزانه ای می فرماید: «چنان دیدم که هیچ کس کتابی نمی نویسد الا که چون دیگر روز، بدان بنگرد گوید: اگر فلان سخن چنان بودی بهتر

گشتی و اگر فلان کلمه بر آن افزوده شدی نیکتر آمدی.»^۱ از اینرو نظرات
ارشادی شما خوانندگان عزیز و صاحب نظران گرانقدر را به جان و دل پذیرا
می باشم.
امیدوارم که این تلاش فقیرانه، مورد قبول درگاه صاحب قرآن قرار گیرد.

تابستان ۹۰

جمشید بذربخش

شهرستان بندرانزلی

www.ketab.ir